75. DERS

ŞAN ZAMİRİ
MUHAFFEF 'İNNE'
MUHAFFEF 'ENNE'

ŞAN ZAMİRİ

'***Şan (şe'n)***', '***durum***' demektir. Bazı bağlamlarda muhatabın dikkatini söyleyeceğimiz söze veya cümleye çekmek için önce '***şan zamiri***' adını verdiğimiz bu zamir türü zikredilir, arkasından dikkat çekilmek istenen şey veya durum açıklanır. Bu zamirlerle -*ve bu zamirin diğer zamirlerden ayrıldığı noktalarla*- ilgili olarak bilinmesi gereken önemli hususlar şunlardır:

1. '***Şan zamiri***' diğer zamirlerden farklı olarak geriye değil, ileriye dönük göndermede bulunur: هُوَ اللهُ أَحَدٌ gibi
2. '***Şan zamiri***' daima müfret gâib (هُوَ) ve gâibe (هِيَ) bir zamirdir.
3. '***Şan zamiri***', '***munfasıl***' ve '***muttasıl***' şan zamiri olarak ikiye ayrılır:

a. Munfasıl Şan Zamiri: Dâima cümle başında bulunan ve cümleye kendisiyle başlanan (هُوَ) ve (هِيَ) zamirleridir ki, her zaman için cümlede mübteda pozisyonunda bulunurlar.

b. Muttasıl Şan Zamiri: Dâima (إِنَّ) ve benzerlerine veya '***kalp fiilleri***'ne birleşen zamir türüdür. Bu zamirlerin irapları ile ilgili yeterli açıklama aşağıdaki tablolarda yapılmıştır.

Munfasıl Şan Zamiri İle İlgili Örnek Cümle		
İsim Cümlesi Halinde Haber (Mahallen Merfû)		Mübteda (Şan Z. Mahallen Merfû)
غَفُورٌ	اَللهُ	هُوَ
Haber (Lafzen Merfû)	Mübteda (Lafzen Merfû)	
O Allah ki, çok bağışlayıcıdır.		

MUNFASIL ŞAN ZAMİRLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) هِيَ الدُّنْيَا مَمْلُوءَةٌ بِالْأَلْغَازِ وَ الْمُعَمَّيَاتِ.

Şu dünyadır ki bilmece ve bulmacalarla dopdoludur.

(2) هُوَ الْعَدْلُ أَسَاسُ الْمُلْكِ.

Adalet ki mülkün temelidir.

(3) هِيَ الْمِنْطَقَةُ مَهْدُ الْحَضَارَةِ.

O bölge (dir ki) uygarlığın beşiğidir.

(4) هُوَ الدِّينُ سَعَادَةُ الدَّارَيْنِ.

O dindir ki, iki cihanın saadet kaynağıdır.

(5) هُوَ الْقُرْآنُ مُرْشِدُنَا إِلَى الْحَقِّ وَ دَلِيلُنَا عَلَى النُّورِ.

O Kurandır ki, hakka götüren mürşidimiz, aydınlığı gösteren rehberimizdir.

Muttasıl Şan Zamiri İle İlgili Örnek Cümle		
Fiil Cümlesi Halinde Haber (Mahallen Merfû)		İnne + İsmi (Şan Z. Mahallen Mansup)
الظَّالِمُونَ	لاَ يُفْلِحُ	إِنَّهُ
Fâil (Lafzen Merfû)	Fiil (Lafzen Merfû)	
Gerçek şu ki, zalimler asla kurtuluşa ermez.		

Muttasıl Şan Zamiri İle İlgili Örnek Cümle		
İsim Cümlesi Halinde II. Mefûl (Mahallen Mansup)		Kalp F.+Fâil+I. Mefûl (Şan Z. Mahallen Mansup)
كَافِيَةٌ	اَلنُّقُودُ	ظَنَنْتُهَا
Haber (Lafzen Merfû)	Mübteda (Lafzen Merfû)	
Zannediyorum ki para yetecek.		

MUTTASIL ŞAN ZAMİRLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) عَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ مِنَ الْمُنْتَظَرِ أَنْ يُسَافِرْنَ غَدًا.

Onların yarın yola çıkmalarının beklenmediğini anladım.

(2) فَهِمْتُ أَنَّهُ ذَهَبَ الطُّلاَّبُ إِلَى الْمُخْتَبَرِ.

Öğrencilerin laboratuvara gitmiş olduklarını anladım.

(3) قِيلَ إِنَّهُ سُرِقَتْ سَيَّارَةُ الْأُسْتَاذِ مَرَّةً أُخْرَى.

Profesörün arabasanın bir kere daha çalındığı söylendi.

(4) أَعْتَقِدُ أَنَّهُ تَزِيدُ رَوَاتِبُ الْمُوَظَّفِينَ فِي الشَّهْرِ الْمُقْبِلِ.

Memur maaşlarının önümüzdeki ay artacağını zannediyorum.

(5) أَخْبَرُونِي بِأَنَّهُ لَنْ يُسْمَحَ لِلطُّلَّابِ بِالْخُرُوجِ مِنَ الْمُحَاضَرَةِ.

Öğrencilerin konferanstan dışarı çıkmalarına izin verilmeyeceğini bildirdiler.

MUHAFFEF 'İNNE'

'إِنْ' , 'إِنَّ' nin muhaffef halidir. Şart ve nefiy edatı olan 'إِنْ' den ayırt edilebilmesi için haberi konumundaki ismin başına mutlaka '***el-Lâmu'l-Fârıka*** = ***Ayırt edici Lâm***' adı verilen meftuh bir lâm 'لَ' getirilir. Muhaffef 'إِنْ' in, başına geldiği mübtedaya hareke bakımından tesir etmemesi tercih edilir. Muhaffef 'إِنْ', fiil cümlesinin başına da gelebilir. Ancak bu durumda söz konusu fiilin ya '***Kâne ve Benzerleri***'nden veya '***Zanne ve Benzerleri***'nden olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda '***muhaffef inne***'nin ismi mahzuf bir '***şan zamiri***'dir. '***Kâne ve Benzerleriyle***' veya '***Zanne ve Benzerleriyle***' başlayan fiil cümlesi ise '***muhaffef inne***'nin haberidir.

Muhaffef İnne İle İlgili Örnek Cümle	
Fiil + Fâil + I. ve II. Mefûller (Cümle Bir Bütün Halinde 'İnne'nin Haberi)	Muhaffef 'İnne' (İsmi Olan Şan Zamiri Mahzuf)
وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ	إِنْ
Biz, onların pekçoğunun fâsıklar olduğunu gördük.	

MUHAFFEF 'İNNE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) وَ إِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلاَّ عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللهُ.

(Kıblenin Kudüs'ten Mekke'ye çevrilmesi) Allah'ın yol gösterdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir.

(2) وَ إِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ.

O inkar edenler Zikr'i (Kur'anı) işittikleri zaman seni neredeyse gözleri ile devireceklerdi.

(3) وَ مَا أَنْتَ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا وَ إِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ.

Sen de bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Bil ki, biz seni ancak yalancılardan biri sayıyoruz.

(4) وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ، لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ، لَكُنَّا عِبَادَ اللهِ الْمُخْلَصِينَ.

(Müşrikler) şunu da söylüyorlardı: "Eğer yanımızda öncekilere verilen kitaplardan bir kitap olsaydı, elbette biz ihlâslı kullar olurduk."

(5) قَالُوا إِنْ هٰذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَن يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا.

"Şüphesiz bu ikisi, sihirleri ile sizi yurdunuzdan çıkarmak isteyen birer sihirbazdır dediler."

(6) قَالَ تَاللهِ إِنْ كِدتَ لَتُرْدِينِ.

"Allah'a andolsun, neredeyse beni de helâk edecektin dedi."

اَلْبَطَاطَا

كَانَتِ الْبَطَاطَا حَتَّى وَقْتٍ قَرِيبٍ مُتَّهَمَةً بِأَنَّهَا تُؤَدِّي إِلَى السِّمْنَةِ. لٰكِنْ تَبَيَّنَ فِي السَّنَوَاتِ الْمَاضِيَةِ أَنَّ الْبَطَاطَا يُمْكِنُ أَنْ تَكُونَ جُزْءًا مِنْ نِظَامٍ غِذَائِيٍّ لِتَخْفِيفِ الْوَزْنِ. فَهِيَ لاَ تَحْتَوِي إِلاَّ عَلَى نِسْبَةٍ بَسِيطَةٍ مِنَ الْكَارْبُوهِيدْرَاتِ مُقَارَنَةً بِغَيْرِهَا مِنَ النَّشَوِيَّاتِ. إِذْ تَحْتَوِي عَلَى 23 بِالْمِائَةِ مِنْهَا فَقَطْ فِي حِينِ يَحْتَوِي الأُرْزُ عَلَى 78 بِالْمِائَةِ وَ الْعَدَسُ عَلَى 60 بِالْمِائَةِ وَ الْقَمْحُ عَلَى 60 بِالْمِائَةِ أَيْضاً.

اِرْتِعَاشَةُ الْبَرْدِ

عِنْدَمَا نَشْعُرُ بِبَرْدٍ شَدِيدٍ يُظَنُّ أَنَّ أَجْسَامَنَا هِيَ الَّتِي تَرْتَعِشُ لٰكِنَّ الْحَقِيقَةَ أَنَّ عَضَلاَتِنَا هِيَ الَّتِي تَتَحَرَّكُ وَ تَرْتَعِشُ. وَ ارْتِعَاشُ الْعَضَلاَتِ هُوَ وَسِيلَةُ الْجِسْمِ فِي تَدْفِئَةِ نَفْسِهِ عِنْدَمَا يَشْعُرُ بِالْبَرْدِ الشَّدِيدِ.

MUHAFFEF 'ENNE'

'أَنْ' de, keza 'أَنَّ' nin muhaffef halidir. Kendisinden sonra mutlaka ya bir isim cümlesi veya bir fiil cümlesi gelir:

1. İsim Cümlesi: '***En***'den sonra gelen cümle isim cümlesi veya '***Leyse***' gibi çekimi yapılamayan camid bir fiil ise '***En***' ile '***Mübteda***' veya '***Câmid fiil***' arasına herhangi bir harf girmez.

أُوقِنُ أَنِ الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

'Biliyorum: Sabrın sonu selâmettir'

وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى

'İnsanoğlu için çalıştığından başkası yoktur'

Not: Her iki cümlede de '***en***'in ismi mahzuf bir '***şan zamiri***'dir. Geride kalan cümle ise '***en***'in haberidir.

2. Fiil Cümlesi: '***En***'den sonra gelen cümle, çekimi yapılabilen bir fiil cümlesi ise '***en***' ile söz konusu fiil arasına ya لَوْ ، قَدْ ، سَوْفَ ، سَ harflerinden veya لَنْ ، لَمْ ، لاَ gibi olumsuzluk edatlarından biri girer. Şayet '***en***' den önce bir fiil gelecek ise bu fiil mutlaka ، ظَنَّ ، رَأَى ، وَجَدَ ، عَلِمَ ، حَسِبَ gibi '***kalp fiilleri***'nden biri olmak zorundadır.

أُوقِنُ أَنْ لَوْ جَدَّ الْإِنْسَانُ لَأَفْلَحَ!

'Biliyorum ki: Şayet insanoğlu gayret etse felaha erer'

أَ يَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ؟

'İnsan, (Allah'ın) kendisine güç yetiremiyeceğini mi zanneder?'

Not: Bu cümlede de '***en***'in ismi mahzuf bir '***şan zamiri***'dir. Geride kalan cümle ise '***en***'in haberidir.

MUHAFFEF 'ENNE' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

(1) اِعْلَمْ أَنْ سَوْفَ يَأْتِي كُلُّ مَا قُدِّرَ.

Bil ki; her takdir edilen şey mutlaka başa gelecektir.

(2) وَ أَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا.

Şayet doğru yolda gitselerdi, bu hususta kendilerini denememiz için onlara bol bol su verirdik.

(3) أَفَلاَ يَرَوْنَ أَنْ لاَ يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلاً.

O şeyin (heykelin) kendilerine hiçbir sözle mukabele etmeyeceğini bilmezler mi?

(4) أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ.

Allah'tan başka tanrı yoktur.

(5) وَظَنُّواْ أَن لاَّ مَلْجَأَ مِنَ اللهِ إِلاَّ إِلَيْهِ.

Allah'tan başka sığınılacak bir makam olmadığını anladılar.

(6) عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَى.

Allah, içinizde hastaların bulunacağını bilmektedir.

(7) إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَنْ يَحُورَ.

Çünkü o hiçbir zaman Rabbine dönmeyeceğini sanırdı.

(8) أَيَحْسَبُ أَن لَّن يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ.

(İnsan) hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanır?

(9) أَيَحْسَبُ أَن لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ.

(İnsan) hiç kimsenin kendisini görmediğini mi sanır?

كلمة اليوم

لَا يَشْكُرُ اللهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ